

Kuopio

Kuntalaisen paras sosiaalijohtamisen muutoksessa

7.9.2009

Arvoisat kuulijat

Sanaparilla Paras-hanke on vahva lataus. Se merkitsee valtavaa mahdollisuutta ja uudistumista ja toisaalta epäonnistuessaan entistä sekavampaa, ja sitä kautta pyörät pysäyttävää kehitystä.

Viimeiset pari vuotta on Suomen maassa jokaisessa kunnassa ja julkisessa organisaatiossa mietitty pää punaisena miten vastata kasvavaan palvelutarpeeseen. Monenlaisia malleja on kehitelty ja lähivuodet näyttävät miten ne toimivat. Toisaalta valtiovalta näyttää keksivän uusia ehdotuksia joiden perässä pitäisi juosta ja pistää romukoppaan juuri kehitellyt mallit. Saa nähdä mihinkä olemme menossa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamista mietitään monella suunnalla. Yhteisiä tarttumapintoja on paljon ja asiakkaan kannalta on välttämätöntä, että voidaan tehdä saumatonta yhteistyötä. Monissa kunnissa on kaadettu raja-aitoja ja potilaita hoidetaan yhteisvastuulla.

On todettava, että sosiaalityö jää helposti terveydenhuollon jalkoihin ja siksi aivan silmät ummessa ei voi edetä näiden kahden hallinnonalan yhdistämisessä. Sosiaalityön näkyvyyden ja arvotuksen nostamisen keskeisenä moottorina ovat alan johtajat.

Viimeiset pari vuotta on Pohjois-Savossa haettu uutta näkökulmaa ja mahdollisuuksia sosiaalityöhön, terävöittämällä sosiaalijohdon osaamista. Kuntalaisen näkökulmasta, silloin kun palvelut ovat riittäviä ja laadultaan hyviä sekä kohtuullisen matkan päässä, homma toimii.

Sanotaan, että hyvä johtaja olisi sellainen joka ei kuulu ja näy mutta homma pelaa. Itse ajattelen, että tämä ei riitä. On lähdeittävä siitä, että kuntalaisten on jokaisen tiedettävä kuka sosiaalitointa johtaa. On tiedettävä kuka on se jonka puoleen viime kädessä voi kääntyä ja kenen vastuulla on asioiden ja budjetin esittely.

Samalla kun tullaan ulos ja julkisuuteen otetaan selkeämpi vastuu omasta toimialasta. Sosiaalityön sisältö on perinteisesti, useimmiten, vaitiolovelvollisuuden piirissä ja luulen, että juuri tämän vuoksi ollaan liiankin arkoja keskustelemaan sosiaalityön sisällöstä ja valtavasta vastuusta mitä siihen kuuluu.

Ymmärrän, että sosiaalityöntekijöillä, jotka kiinteästi tekevät asiakastyötä, on suurempi kynnys esiintyä julkisuudessa, mutta johtajan on syytä olla vahvemmin mukana oman alan ympärillä käytävässä keskustelussa. Keskustelut yleensä ohjaavat yleistä mielipidettä ja päätöksentekoa ja on syytä olla siellä missä vaikuttaminen tapahtuu.

Sosiaalityö on muuttunut vuosi vuodelta vaikeammaksi. Se vaatii työntekijöiltä laajaa osaamista ja vahvuutta ihmisenä. Hyvin usein asiakkailla on elämä sekaisin ja tulevaisuus hukassa. He odottavat työntekijöiltä puuttumista, vastauksia ja tukea elämäänsä.

Kuntalaiset tahtovat, ja heillä on siihen oikeus, että heitä kohdellaan ja heidän asioitaan ratkotaan lakien ja asetusten mukaisesti, mutta myös kunkin henkilökohtainen tilanne huomioon ottaen. Päätösten täytyy olla yhdenvertaisia ja niihin ei saa vaikuttaa työntekijöiden asenteet.

Johtajan tehtävä on huolehtia alaistensa osaamisesta ja tukea ammatillisessa kehittämisessä. Ohjata täydennyskoulutukseen siten, että se parhaiten edesauttaa kuntalaisten palveluiden laadun paranemisessa. Sosiaalityön laadun mittaaminen ei ole helppoa, mutta mittareiden löytymiseen on panostettava.

Luotettavien mitattujen tulosten perusteella, usein miten, myös rahavirrat ohjautuvat. Sosiaalityön ongelma on se, että esillä ovat ne asiat jotka nostavat sosiaalityön menoja eikä lainkaan sitä mitä kulut olisivat jos

sosiaalityötä ei olisi lainkaan. Ei ole mitattu esim. sitä millainen lasku tulisi jos vaikeissa oloissa eläviä lapsia ei autettaisi. Eikä sitä jos hetkellisessä taloudellisessa kriisissä elävää perhettä ei tuettaisi.

On niin tavattoman helppo meuhkata sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvusta kun ei samalla laskukone raksuta mitä sitten, jos Suomessa ei olisi niin vahvaa julkista toimintaa. Sosiaalityön johtajien yhtenä keskeisenä haasteena onkin piirtää päättäjille sellaista karttaa jossa näkyy työn taloudelliset vaikutukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Taloudenasiantuntijat usein mielellään näkisivät sosiaali- ja terveysjohtajina muita kun alan ammattilaisia. Osaltaan tämän tahdon ymmärrän, jokainen tiedämme että joskus on vaikea tehdä päätöksiä, varsinkin toimintaa rajaavia päätöksiä. Toisaalta on kyse aloista joissa työn tunteminen ja ammatillinen osaaminen on välttämätöntä ja sitä osaamista vaaditaan myös johtajilta. Luulen, että ei ammatillinen johtaja joutuisi nostamaan alaisistaan jonkun joka toimisi substanssi osajana toimintaa suunniteltaessa.

Sosiaali johtajat ovat tulevaisuudessa yhä enemmän laajojen yli kuntarajat ylittävien toimintayksikköjen päälliköitä. joilta vaaditaan ammatillisen osaamisen lisäksi vahvaa talouden hallintaa henkilöstöjohtamisen rinnalla. Johtajat ovat moniosajia, jotka ovat suoraan vastuussa alueestaan myös kuntalaisille.

Jotta kuntien yhteinen sosiaalityö voi onnistua tarvitaan nykyistä yhtenäisempiä toimintatapoja. Yksi tämän päivän ongelmia on se, että eri kunnissa päätöksenteko on vaihtelevaa esim. käsittelyajoissa, jonka vuoksi kuntalaiset eivät ole perustuslain mukaan tasavertaisessa asemassa keskenään.

Sosiaalijohdon kehittämishankkeen yksi tavoite on ollut löytää Pohjois-Savoon yhtenäistä johtamistapaa ja tavoitteita. Tarkastella niitä vaatimuksia joita johtajille on asetettu. Kartoitettu sosiaalijohtajien omaa käsitystä siitä mihin voimat riittävät ja mitä pitäisi tehdä, jotta pääsisimme nykyistä parempiin tuloksiin palveluiden saatavuudessa ja laadussa.

Sosiaalitoimen, kunnan johdon ja luottamushenkilöiden saumaton ja jatkuva yhteistyö on välttämätöntä, jotta kuntalaiset saavat ne palvelut, jotka heille kuuluvat. Pidän välttämättömänä, että jokainen kunnan valtuutettu tuntee ja tietää sosiaali- ja terveystoimen toimialan. Luottamushenkilöiden on tiedettävä mitä palveluita on ja miten ne toimivat. Ilman säännöllistä informaatiota ja henkilökohtaista tapaamista ei tieto kulje.

Vähintään jokaisen valtuustokauden alussa toimialojen tietojen päivitys luottamushenkilöille on tehtävä. Ei riitä, että asianomaiset lautakunnat evästetään. On muistettava, että rahapäätökset tehdään kunnan hallituksessa ja valtuustossa.

Hyvätkään suunnitelmat eivät toteudu ilman ammattitaitoista henkilökuntaa. Suuret odotukset kustannusten kurissapitämiseen kohdistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksiin. Keskeisenä toiveena on, että tulevaisuudessa pääsisimme vähemmällä henkilökunnalla. Tähän toiveeseen en itse usko. Sen uskon, että toimintatapoja muuttamalla me voimme hoitaa suurempaa joukkoa ja tehdä laadukkaampaa työtä, mutta vähemmällä henkilökunnalla emme pärjää.

Suomalainen julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto pärjää kansainvälisessäkin vertailussa. Pärjää siitä huolimatta, että viime vuosina on tullut yhä enemmän vaikeuksia selviytyä olemassa olevista haasteista. Erityisesti lääkäri pula terveyskeskuksissa ja koulutettujen sosiaalityöntekijöiden puute kunnissa on tämän päivän polttavin ongelma.

Molemmissa yhtenä keskeisenä ongelmana on yksin työskentely ja ammatillisen tuen puute. Tätä puutetta pyritään korjaamaan koko sosiaali- ja terveydenhuollon rakenne muutoksilla. Alkuperäinen Paras-hankkeen idea oli, että muodostuisi joko kuntaliitosten tai kuntien yhteistyön tiimoilta väestöpohjaltaan vähintään 20 000 asukkaan palvelukokonaisuuksia.

Nyt tiedämme, että vain osittain tässä on onnistuttu. Osin kuntien ratkaisut ovat entisestään pirstaloineet ja kuntalaisen näkökulmasta hämärtäneet vastuuta palveluista. Nyt ministeri Risikko on tuonut uuden tai pitäisikö sanoa entisestä muutettua mallin, jossa haetaan toista kautta suurempia toimintakokonaisuuksia.

On kysyttävä onko järkevää nyt keskellä Paras sotkua pudottaa pommia josta ei ainakaan olemassa olevan esityksen pohjalta tiedä miten se käytännössä saataisiin toimimaan. Olisiko sittenkin pitänyt voimakkaammin valvoa, että kunnissa tehdään alkuperäisen Paras- Hankkeen mukaisia päätöksiä ja sopimuksia sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan turvaamiseksi.

Tuula Väättäinen
kansanedustaja (sd)